

Net-zapperi ødelægger indlæringen

On eller offline. Læring forankres ikke, når opmærksomheden flakker. Skoler og gymnasier bør sætte klare rammer for elevers brug af internettet i undervisningen

AF ANETTE PREHN

Sociolog, foredragsholder og forfatter, Centre for Brain-Based Leadership and Learning

Undervisningsministeriet har nedsat en ekspertgruppe i »Ro og klasseledelse«, som barsler dette forår. Vellykket klasseledelse er en disciplin i udfordrende omstændigheder: en mangelvare på mange folkeskoler og gymnasier dag. Vil man opnå reelle fremskridt inden for klasseledelse, kræver det imidlertid en bevæget håndtering af de »optline-tilstande«, der p.t. hersker mange steder – og som direkte modarbejder såvel elevernes læring som lærernes autoritet.

Vi ved alle, hvad online og offline er. Når vi er online, anvender vi nettet og dets søgefunktioner. Når vi er offline, har vi trukket stikket til den virtuelle verden. Optline (optional line) er den mellemtilstand, hvor adgangen til nettet ligger som en latent mulighed. Optline i et modul på et gymnasium eller i en folkeskole betyder, at elever *kunne* chatte på *Messenger*. De *kunne* også se den film færdig, som de ikke så færdig i nat. Og de *kunne* koordinere deres eftermiddagsaktiviteter virtuelt. Alt dette »kunne« fylder i hjernen.

Ved at tillade en hyppig (eller konstant) optline-tilstand modarbejder skoleledere, rektorer og lærere reelt elevernes fokus. Eleverne kan alt muligt andet end at engagere sig levende i læringsrummet – og det bliver derfor alene deres viljestyrke, videbegær eller respekt for læreren, der afgør, om de undlader at kaste fingre og øjne på virtuelle udenomsaktiviteter. Selv den nærværende elev reducerer sin opmærksomhedsevne i optline-omgivelser. En indre dialog, hvor eleven diskuterer med sig selv, om han/hun skal gå online eller forblive nærværende i rummet, fortynder nemlig også kostbar opmærksomhed.

Hvordan ser det ud i dag? Hveranden elev bruger altid eller ofte *Facebook*, spiller spil, ser film eller chatter i undervisningen – og det forstyrrer ikke bare eleven selv, men også dem, der sidder ved siden af og bagved. Enhver, der har siddet til et kulturelt arrangement bag én, der bruger sin mobiltelefon, ved, hvordan skærmlens drager opmærksomhed. Og foregår der tilmed nysgerighedsvækkende ting på skærmen... så meget desto mere.

At lære noget forudsætter hippocampus-aktivitet i hjernen. Hjerneforskningen taler sit klare sprog: Delt opmærksomhed fører til utilstrækkelig hippocampus-aktivering. Læring sker ved at øge opmærksomheds-tætheden i en given retning.

Multitasking er imidlertid en illusion, de fleste af os lider under. Vi tror, at vi kan gøre flere ting samtidig og forblive opmærksomme – men blot 2,5 pct. af os kan multitasking uden præstationsdyk. Hvorfor er vi så illusoriske, når forskning så klart viser, at vi tager fejl? Det skyldes formentlig, at menneskeheden er udstyret med det, forskere kalder »overoptimisme«. Det er overoptimisme, der gør, at de fleste voksne mener, at de kører bedre bil end andre. Det er også overoptimisme, der gør, at 94 pct. af universitetsprofessorer mener, at de – sammenlignet med deres kolleger – leverer »over gennemsnittet« arbejde! Multitasking er i øvrigt flere ting. Det er dels det at gøre flere ting samtidig. Men det er også det at have en fuld arbejdshukommelse og samtidig forsøge at forstå noget nyt. Arbejdshukommelsen er afgørende for elevernes analyse, problemløsning, kreativitet og informationsbearbejdning. Det er i arbejdshukommelsen, at nye idéer opstår. Hvis der altså er plads til dem. Arbejdshukommelsen har nemlig en ekstremt begrænset kapacitet. Fire-Syv enheder. Mentale hukesesedler a la »jeg skal liiige huske at...« dræner kapaciteten. Ligesom forforståelser a la »det her er kedeligt/svært« gør det. Det er derfor afgørende for høj præstation, at elever opbygger effektive vaner udi at tømme arbejdshukommelsen regelmæssigt og skruer relevant på deres fortolkninger.

Den største fristelse for mennesker er i dag sociale medier, viser forskningen. Og når vi ser andre være på sociale medier, så smitter det fluks. Vi får en ubændig trang til at gøre det samme. En person i et klasserum, der er på *Messenger* eller *Facebook*, sår altså spor af fristelse i alle andre, der ser (eller ved), hvad der fore-

Foto: Preben Madsen

Det er ikke den enkelte lærer, der skal føle sig gammeldags eller dum af at insistere på klare grænser mellem offline og online.

går. Viljestyrke er en begrænset ressource. Man kan løbe tør for den. Og hvis man bruger megen viljestyrke på ét område af sit liv, har man mindre til andre områder.

Hvis elever hele dagen har løbet spidsrod mellem fristelser – og undertrykt deres trang til virtuel stimulation i undervisningen – hvor megen viljestyrke er der mon så tilbage til at gennemføre lektielæsning og opgaveløsning senere?

Når talen falder på læring i folkeskole og gymnasium, handler det ofte om, hvad den enkelte mener at lære. Her slipper elever af sted med at insistere på, at det fremmer deres læring at kunne surfe på internettet konstant – eller sende beskeder via *Messenger* på *Facebook* midt i matematiktimen. Et levende læringsrum er dog meget mere end individets læring, og handler ikke bare om, hvad den enkelte synes, at han/hun får med sig. Det handler mindst ligeså meget om, hvad den enkelte giver og signalerer til andre. Samskabelsen. I et levende læringsrum er deltagerne nærværende og responderer på nuancer i andres bidrag. De udviser (og optræner dermed) aktive mikrobekeder, f.eks. øjenkontakt, nik og smil – og ikke kun af ren høflighed. Mikrobekeder har nemlig en dobbelt funktion. Dels signalerer de til den, der taler, at man er med og understøtter vedkommendes autoritet – uanset om man er enig eller ej. Men forskning viser, at ens mikrobekeder tilmed influerer på ens egen opmærksomhed. Der findes mikrobekeder, som fremmer vores forståelse af det, der foregår – og der findes mikrobekeder, der hæmmer selvsamme. Små skruer kan gøre en stor forskel.

Essentielle læringsrum-færdigheder trænes ikke, når elever er halvt begravet i spil eller surfing. De har også trange kår, når samspillet foregår med skærme mellem mennesker, som mindst halvdelen af tiden kigger væk. Set-uppet med skærmmolde på tværs af klassen – som er blevet default-situationen mange steder i dag – opbygger i stedet en illusion om, at læring er noget, jeg modtager (ved manisk at tage noter), og at nærværsgrad og mikrobekeder ikke har synderlig betydning for læringsrummets kvalitet.

Skoleledere og rektorer bør tage på sig at skabe klare og læringsfremmende rammer for undervisning og mimimere optline-tilstanden i timerne. Det er ikke den enkelte lærer, der skal føle sig gammeldags eller dum af at insistere på klare grænser mellem offline og online. Fælles rammer og klare signaler aflaster lærernes arbejdshukommelse, og så kan de bruge deres ressourcer relevant. Når elever »tager noter på tændte computere og googler/deler information undervejs« er det bare én måde at bruge hjernen på. Men er det det altoverskyggende læringsformat, er det en tynd gren at sidde på. Selv for digitale indfødte. Begavede læringsdesign med hjernesmarke virkemidler muliggør bølger af såvel offline- som online-aktivitet. Og masser af variation. Alskens set-up er mulige. Også dem, hvor eleverne slet ikke – eller kun noget af tiden – bruger computere. Ligesom man – når det er relevant – kan have moduler, hvor smartboardet er tændt fra start til slut.

Informationssøgning er selvsagt vigtigt i dagens læringsmiljø. Men det behøver ikke partout at foregå her og nu, så snart man identificerer behovet. Man kan notere klassens informations-søgningsbehov ned – og f.eks. give visse elever/grupper ansvaret for at lave en kritisk/grundig informationssøgning senere. Dermed trænes også elevernes evne til impuls kontrol og behovsudsættelse, som er fundamentale byggesten i formningen af vel fungerende mennesker.

Hjernebaseret læring handler om at skabe rige netværk i hjernen med mange, forskelligartede indgange. De pædagogiske virkemidler skal varieres fra gang til gang – og undervejs i et modul. Opmærksomhed stimuleres af det overraskende og uventede.

Dermed tager læreren aktivt klasseledelsen på sig – gennem de vigtige roller som opmærksomhedsleder og energi-minister. Og eleverne? De skal såmænd nok lære disciplinen »mentalt zapperi« uden for skoletiden.